

La reforma educativa del PP o el retorn a la meritocràcia

El 1998, el Partit Popular, en el seu congrés, va proclamar l'«Espanya de les oportunitats», entesa com una societat en què les desigualtats ja no es poden atribuir ni a factors externs ni a regles parcials, sinó que el resultat social de cada persona és l'exacta expressió de la seva qualitat i del seu mèrit. No hi ha dubte que en aquest context tot allò que comporti premiar l'esforç i la superació individual en un suposat marc social caracteritzat per la «neteja» de la competició ha de ser benvingut. Joan Subirats, a començament de 2002, assenyalava que l'epítom d'aquesta Espanya era *Operación Triunfo*, que, com la Llei de qualitat de l'educació, basa el seu èxit en la restauració del principi del mèrit i en el reconeixement de la capacitat i l'esforç individuals.

La Llei de qualitat de l'educació del Partit Popular i el discurs que l'envolta advoca per aquests aspectes i deixa en un segon pla l'objectiu d'utilitzar l'educació escolar per compensar desigualtats socials i promoure l'equitat. En el seu discurs, per contra, l'equitat és el resultat d'un funcionament més bo dels mecanismes de selecció del sistema educatiu, ja que, des del seu punt de vista, a l'Espanya actual les desigualtats han deixat de ser significatives.

Probablement per primera vegada a l'Estat espanyol, apareix clarament tensionada la discussió educativa entre igualtat i mèrit. De fet, des de la Llei general d'educació i, fins i tot, als primers discursos de la LOGSE, es vivia harmònicament la universalització de l'educació i el manteniment del mèrit (és a dir, la idea que qui vulgui estudiar i estigui capacitat per fer-ho pot arribar més lluny que els altres). Això no

obstant, l'extensió de l'obligatorietat fins als setze anys i el manteniment d'un títol únic al final de l'educació secundària obligatòria (és a dir, tots obtenen el mateix independentment de l'existència d'esforços desiguals) ha engegat en orri aquesta harmonia i, per a sectors importants del professorat de secundària (un dels aliats més importants del PP a la seva reforma educativa), tots dos aspectes són incompatibles i opten clarament pel principi del mèrit *versus* el principi d'igualtat.

Aquesta opció es legitima quan, de manera interessada en el discurs, es relacionen les formes de flexibilitat curricular i organitzativa que permet la LOGSE amb l'«aprovat general» o amb la «promoció automàtica» de curs. O quan se substitueix l'esforç que ha de fer l'Administració i el professorat per dotar de sentit la institució escolar per l'«interès» de l'alumnat i les seves famílies; interès que, des del punt de vista del Partit Popular, l'ensenyament comprensiu ha fet desaparèixer. Per això, per garantir que cada estudiant (i la seva família) sigui reconegut pel seu interès i, per tant, pel seu esforç, cal seleccionar l'alumnat (en aquest cas, sembla que al segon cicle d'ESO, malgrat que existeixen tendències a marginar ja una part de l'alumnat al primer cicle d'ESO) i sobretot fer-ho d'una manera prou rígida que determini camins diferents, a fi que el principi del mèrit sigui clarament visible.

Evidentment, el senyor Aznar i la senyora Pilar del Castillo no fan aquest discurs per als seus amics empresaris, als quals tant els fa aquesta discussió, ja que tenen mecanismes suficients per continuar-se reproduint, sinó per a determinats sectors de les classes mitjanes que veuen l'educació com una

possibilitat d'obtenir seguretats que socialment són incertes per a les seves criatures. I, evidentment, també per a una part del professorat de secundària, al qual li prometen més poder discrecional sobre el sistema (repeticions de curs, revàlida i uns altres aspectes semblants), més especialització en la seva feina directament de la mà de la recuperació dels aspectes més conceptuals dels continguts i l'esperança de poder exercir la professió amb un alumnat (i les seves famílies) «interessat», «esforçat» i «respectuós» amb l'autoritat acadèmica.

Però en aquest discurs hi fallen força coses. Primerament, totes les estadístiques mostren que, en els darrers anys, l'ajuda de la renda a l'Estat espanyol ha suposat una distància més gran entre els extrems i l'augment de la desigualtat a l'interior de les classes mitjanes. És a dir, les diferències econòmiques creixen i no minven i, per això, tant si al PP i al professorat de secundària els agrada com si no, a l'«Espanya de les oportunitats» hi ha una important font de desigualtat que correlaciona amb desigualtat cultural. Segonament, els estereotips i els prejudicis socials sobre l'educació, juntament amb el discurs i la política de les administracions educatives (certament, algunes més que unes altres), han propiciat l'especialització social dels centres educatius, especialment entre l'escola pública i la privada concertada i, en alguns casos, dintre de cadascuna d'aquestes categories. I, certament, no sembla que aquesta tendència tingui cap intenció de canviar, amb la qual cosa podem començar a pensar que l'alumnat es repartirà encara més en funció del seu «interès» i «esforç» individual (i de les seves famílies). Tercerament, què passarà amb el pro-

fessorat de secundària? Hi haurà també categories de professorat de secundària? Qui anirà als primers cursos i qui podrà realitzar els seus somnis acadèmics amb alumnes «esforçats»? Mal assumpte que pot provocar profundes tensions i ruptures en claustres i departaments.

En definitiva, la tensió entre mèrit i igualtat està servida. La resposta, per ara, és la segregació i l'exclusió d'una part de l'alumnat. Ja veurem per quant de temps.

Ignasi Vila
Universitat de Girona
Ramon Casares
IES Roger de Flor. Barcelona

ignasi.vila@udg.es